

Kalken

Under hele Rold Skov ligger der kalk og skrivekridt og i skrænterne til Gravlev Ådal kommer den op til overfladen. Sporene efter kalkudvinding kan ses i det åbne kalkbrud Skillingbro Kalkgrav (2) med gode muligheder for fossilsjagt eller i Thingbæk Kalkmine (1) med bl.a. skulpturmuseum i minegangen.

Kildernes skov

Intet sted i Danmark findes så mange og så store kilder som i Rold Skov. Regnvandet samles under skoven i kalkens sprækker og hvor årtusinders erosion har blottet kalken i ådalen, dukker vandet igen frem som kilder ved bakkernes fod, måske 50 år senere. Vandet er køligt, 7-8 grader året rundt. Sådan har det været lige siden istidens slutning for mere end 12.000 år siden. Kildernes stabile mikroklima har givet et spændende planteliv, men især smådyrslivet er umådeligt rigt. Her lever flere hundrede små myggearter sjældne værflyer, døgnflyer, fladorme m.m. Flere arter har overlevet i kilderne siden istidens slutning, upåvirkede af talrige klimaændringer. Gravlev Ådal rummer ikke mindre end 7 større kilder, hvoraf de 5 passerer på vandreturen rundt om Gravlev Sø.

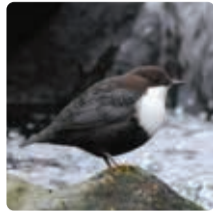
I tilknytning til kilderne og langs Lindendborg Å kan der iagttages bl.a. ødder, vandstær, isfugl og bjergvipstjert. Ørrederne benytter kildebækkenes grusbund som gydeplads.

Kovadsbæk (28)
I Stendalen for foden af Rebild Bakker vælder vandet frem af mange små sumpkilder, der samler sig i Kovadsbækken. Lige vest for Rebildvejen, hvor bækken løber under denne, kan man i engen se resterne af en dæmning, der tidligere stemmede bækken op til vandmøllen Kogers Mølle. I begyndelsen af 1900-tallet tog man vand ind fra bækken og ledte det via en støbt

Kovadsbæk (28)

vandbro (akvædukt) over bækken til den tørre eng på den anden side, så man kunne vande græsset og sikre vinterfoder til kvæget. Vandbroen kan stadig ses og fra bakkerne kan man i lavt sollys ane systemet af små fordelingsrender i engen.

Ravnkilde (29)
For mange står Ravnkilde som den smukkeste af Rold Skovs kilder. Uden tvivl er den også den mest besøgte. En ekstra forklaring er nok, at man kan vade i den (dog kun tilladt hvor vandet strømmer over vejen). Trædesten sikrer, at man kan komme tørskoet over. Kilden udspringer som sumpkilde for foden af de forkrøblede bøgetræer og løber mellem store puder af kildemusser over grusvejen, inden den forsvinder i engen ud mod Lindendborg Å.

Lille Blåkilde (30)

Trods navnet måske Rold Skovs mest vandrige. Ca. 90 liter i sekundet strømmer ud af sprækkerne i kalken. Langs stien findes også nogle små bassinkilder, hvor man kan se vandet boble op af bunden. Lige syd for Lille Blåkilde går en af de ældgamle veje over Lindendborg Å. Vejdæmningen ligger stadig i engen. Skoven bagved er et af de steder i Danmark, hvor gravhøje og andre fortidsminder ligger tættest. Her, nær kildens livgivende og hellige vand, har boet mennesker i 6000 år.

Gravlev Kilde (32) og Egebæk Kilde (33)

På vestsiden af ådalen findes bassinkilderne Gravlev Kilde og Egebæk Kilde der begge er naturgenoprettet med slyngede kildebække efter tidligere dambrugsudnyttelse.

I den smukke, smaragdgrønne Gravlev Kilde kan der ofte ses store ørreder, der svømmer dovent rundt.

Gravlev Kilde

Kovadsbæk

Ravnkilde

Historien og geologi

Egentlig er Rebild Bakker slet ikke rigtige bakker. Rebild ligger på et plateau 60 m over den nuværende Lindendborg Ådal, og da istiden sluttede for 12.000 år siden gravede smeltevand og regnvand de dybe slugter, vi kan se i dag.

Rebild-området blev tidligt beboet, fordi den sandede jord var nem at opdyrke med oldtidens primitive redskaber. Den sandede jord blev hurtigt udpint, og lyngen tog over og forvandlede bakkerne til hede. De stejle slugter kunne ikke dyrkes, men fungerede som fællesgræsgang (overdrev) for landsbyen.

Tidligere var der mange flere huse i Rebild Bakker, men nu findes kun Lars Kjærs Hus (8), der er indrettet som mindestue for den navnkundige krybskytte og hans hustru, spåkonen Marie.

I de skovklædte dele af bakkerne ses de forvredne og mangestammede bøge, der er så karakteristiske for de gamle løvskove i Rold Skov. Deres udseende er bøgens reaktion på gentagen nedbidning og brændehugst. Brændet blev bl.a. brugt til produktion af trækul – en produktionsform, som det lokale Kulsvierlaug demonstrerer på kulsvierpladsen i den sydøstligste del af bakkerne hver sommer. På Museum Rebild (9) findes udstillinger om egnens historie.

Rebild National Park

Rebild National Park Society, eller Rebildselskabet, er stiftet i 1912. En kreds af danske emigranter i USA med Max Henius i spidsen indsamlede midler, som gjorde det muligt at erhverve ca. 80 hektar jord i Rebild Bakker. Ved den første Rebildfest i 1912 blev området skænket til det danske folk ved Kong Christian X på følgende vilkår:

- Nationalparken skal være åben for publikum og med fri adgang.
- Nationalparken skal henligge som naturlandskab.
- Det skal være muligt at afholde Rebildfest på den Amerikanske Uafhængighedsdag 4. Juli, og andre aktiviteter til fejring af det dansk-amerikanske venskab.

Lige siden har Rebildfesten d. 4. juli tiltrukket mange deltagere, som med taler, sang og underholdning har fejret venskabet mellem de to nationer. Festen afholdes i det naturskabte amfiteater Gryden (12). I Blokhuset (9) fortælles mere om historien, og en af vandrestierne går forbi Max Henius' buste.

Naturgenopretning i Gravlev Ådal

Mange af ådalens smukke naturtyper har været igennem store forandringer siden midten af 1800-tallet. Vandløb blev rettet ud, søer, moser og væld blev drænet bort, dambrug blev anlagt og jorden bragt i om drift. Men siden slutningen af 1990'erne er der gennemført genopretning af hensyn til den biologiske mangfoldighed og ådalens karakteristiske åbne landskab.

Dambrug er afløst af slyngede kildebække, Gravlev Sø dominerer igen landskabet og Lindendborg Å bugter sig i et slynget forløb på tværs af ådalen. Tilgroning med krat af pil, birk og tagrør er stoppet og i stedet er græsning med kreaturer på engene genoptaget.

Flere informationer

Denne folder omfatter kun en del af Naturstyrelsen Himmerlands arealer i Rold Skov. Se Rold Skov folderen der omfatter hele den statsejede del af Rold Skov. Overblik over hele skoven kan ses på Rold Skov Natur- og Kulturcenters store oversigtskort. Se mere her: www.roldskov.info

Aktiv friluftsliv med MTB ruter, skiruter og løberuter m.m. kan ses på www.RoldSkovTrailcenter.dk
Turistinformationer på www.rebildporten.dk
Arrangementer i området: www.naturguidenhimmerland.dk

Stiguide Himmerland

Appen har forslag til ture og fortællinger om spændende steder. Virker som GPS, så man altid kan se, hvor man er på kortet. Søg på "Stiguide Himmerland" i App Store eller Google play.

Læs mere i Naturstyrelsens digitale guide for Rold Skov på: www.nst.dk/Rold-Skov

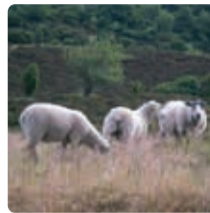
www.naturstyrelsen.dk
Tlf. 72 54 30 00

• Rold Skov

Naturen

Rebild-bønderne brugte hedebackerne som fællesjord til græsning for køer, heste og får helt op til 1912, hvor området blev nationalpark. De slog også lyngen for at bruge den til vinterfoder, brændsel, tækemateriale, i alkoven m.m. På gamle billeder kan man se, hvor godt græsning og slåning holdt træer og buske væk fra bakkerne. Det er det landskab, man nu i snart 100 år har søgt at bevare ved at frede området og pleje naturen. Vejen i bunden af Stendalen danner tydeligt skel imellem de lyng- og enebærbevoksede bakker mod nord og den sydlige træbevoksede dalside. Oprindeligt fandtes her gamle bøge som i Troldeskoven, men i dag er der overvejende nåletræ.

Plejen af Rebild Bakker er en evig kamp mod træerne. Hvis området bare får lov at passe sig selv, vil lyngbakkerne hurtigt blive til skov. Først kommer bævreasp og derefter bøgen. I de seneste år er der på udvalgte steder fjernet partier af bøgeskoven, så bakkerne igen bliver synlige. Det vigtigste redskab er dog stadig dyr. Får græsser i bakkerne for at pleje den karakteristiske lyngvegetation ved at æde græs og træopvækst.

Gravlev Kilde

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Rebild Bakker Gravlev Ådal